Nieuwsbrief Vermogensrecht

DE BRAUW BLACKSTONE WESTBROEK

26 februari 2009

Inhoudsopgave

Nieuwe wet- en regelgeving

- Wet oneerlijke handelspraktijken

Verdragen

- Nieuw internationaal privaatrecht ten aanzien van niet-contractuele verbintenissen

Opmerkelijke jurisprudentie

- Noodzaak ingebrekestelling – HR 27 juni 2008, RvdW 2008, 681 (X/Mol Agrocom)
- Stuiting van verjaring – HR 27 juni 2008, NJ 2008, 373 (X/Trio Bedrijven)
- Bewijs(last) terhandstelling algemene voorwaarden – HR 11 juli 2008, NJ 2008, 416 (X/Atria Watermanagement)
- Mededelingsplicht versus onderzoeksplicht – HR 11 juli 2008, RvdW 2008, 729 (Gomes/Rental) en HR 14 november 2008, NJ 2008, 588 (Van Dalfsen/Gemeente Kampen)
- Kosten van huishoudelijke hulp bij overlijden en bij letsel – HR 11 juli 2008, RvdW 2008, 724 (Bakkum/Achmea) en HR 5 december 2008, JOL 2008, 904 (Stichting Ziekenhuis Rijnstate/X)
- Verrijking door besparing? – HR 5 september 2008, NJ 2008, 481 (X/Y)
- Beroep op ontbindende voorwaarde – HR 24 oktober 2008, NJ 2008, 558 (X/Benthuizen Vastgoed II)

Nieuwe wet- en regelgeving

Wet oneerlijke handelspraktijken (Stb. 2008 397 en 398)

Op 15 oktober 2008 is de Wet van 25 september 2008 tot aanpassing van de Boeken 3 en 6 van het Burgerlijk Wetboek en andere wetten aan de richtlijn betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt in werking getreden (zie ook Nieuwsbrief 2007/01).

Verdragen

Nieuw internationaal privaatrecht ten aanzien van niet-contractuele verbintenissen

Op 11 januari 2009 is voor Nederland van toepassing geworden Verordening (EG) nr. 864/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (Rome II) (Pb EG 2007, L 199/40). Verordening Rome II bevat zogenaamde verwijzingsregels: bepalingen die aangeven welk recht van toepassing is op verbintenissen uit onrechtmatige daad, ongerechtvaardigde verrijking, zaakwaarneming en precontractuele aansprakelijkheid. De verordening bestrijkt schadeveroorzakende gebeurtenissen die zich voordoen na 11 januari 2009 en treedt voor deze gevallen in de plaats van de Nederlandse Wet conflictenrecht onrechtmatige daad (Stb. 2001, 190) en het ongeschreven Nederlandse conflictenrecht inzake niet-contractuele verbintenissen. De Haagse verdragen inzake

verkeersongevallen van 1971 (Trb. 1971, 118) en produktaansprakelijkheid van 1973 (Trb. 1974, 84) blijven voor Nederland wél van belang. De hoofdregel van de Verordening Rome II is te vinden in artikel 4 lid 1: een onrechtmatige daad wordt beheerst door het recht van het land waar de schade zich voordoet. Op deze hoofdregel worden uitzonderingen gemaakt (artikel 4 leden 2 en 3), terwijl voor specifieke onrechtmatige gedragingen, zoals oneerlijke mededinging, milieudelicten, inbreuk op intellectuele-eigendomsrechten en collectieve acties bij arbeidsconflicten, bijzondere verwijzingsregels worden gegeven (artikelen 6-9).

Opmerkelijke jurisprudentie

Noodzaak ingebrekestelling – HR 27 juni 2008, RvdW 2008, 681 (X/Mol Agrocom)

Volgens artikel 6:74 lid 2 BW ontstaat een schadevergoedingsverplichting op grond van een toerekenbare tekortkoming eerst indien de schuldenaar in verzuim is. Dit lijdt uitzondering indien nakoming door de schuldenaar blijvend onmogelijk is. Is nakoming door de schuldenaar evenwel mogelijk dan wel tijdelijk onmogelijk, dan is er dus verzuim nodig en artikel 6:82 BW maakt duidelijk dat het verzuim in beginsel pas intreedt nadat de schuldenaar door de schuldeiser in gebreke is gesteld. In verschillende gevallen treedt het verzuim echter van rechtswege in en is een ingebrekestelling niet nodig. In artikel 6:83 is een aantal van die gevallen genoemd. In het onderhavige arrest is volgens de Hoge Raad sprake van één van de gevallen zoals genoemd in artikel 6:83, namelijk het geval dat de overeenkomst een voor de voldoening bepaalde termijn bevat in de zin van artikel 6:83 aanhef en onder a.

De casus luidde als volgt. A verkoopt aan B pootaardappelen. B verkoopt die aardappelen door aan derden. Nadat de aardappelen door de derden zijn gepoot, blijkt dat de aardappelen onvoldoende zijn gaan kiemen, met de schadelijke gevolgen van dien. B heeft A van een en ander op de hoogte gesteld, maar A ontkent aansprakelijk te zijn. In de procedure die hierop is gevolgd, hebben zowel de Rechtbank als het Hof A aansprakelijk geacht voor (een deel van) de schade van (de derden en dus) B. De vraag of voor het ontstaan van die aansprakelijkheid een ingebrekestelling van B was vereist, is door het Hof ontkennend beantwoord. Het Hof heeft daartoe overwogen dat (i) de door B gekochte aardappelen bestemd waren om op een zodanig tijdstip te worden gepoot dat de aardappelen voldoende tijd zouden hebben om te ontkiemen, (ii) daaruit voortvloeit dat een tijdige levering deel uitmaakte van de overeenkomst, (iii) de aardappelen reeds gepoot waren toen de kiemproblemen werden geconstateerd zodat nakoming blijvend onmogelijk was en (iv) onder deze omstandigheden de in het verleden liggende tekortkoming door A niet meer ongedaan kon worden gemaakt door alsnog na te komen.

Tegen (onder meer) het oordeel van het Hof over het ontbreken van een ingebrekestelling is door A cassatieberoep ingesteld. De Hoge Raad volgt echter het Hof op dit punt. De Hoge Raad overweegt daartoe dat het oordeel van het Hof kennelijk aldus moet worden verstaan dat de overeenkomst een voor de voldoening bepaalde termijn bevatte, als bedoeld in artikel 6:83 aanhef en onder a, en dat een tijdige levering niet meer mogelijk was, zodat het verzuim van rechtswege is ingetreden. Bijgevolg was ook een ingebrekestelling niet vereist.

Stuiting van verjaring – HR 27 juni 2008, NJ 2008, 373 (X/Trio Bedrijven)

Stuiting van een vordering tot nakoming van een verbintenis kan onder meer geschieden door een schriftelijke aanmaning of door een ‘schriftelijke mededeling waarin de schuldeiser zich ondubbelzinnig zijn recht op nakoming voorbehoudt’. Volgens (inmiddels) vaste rechtspraak (onder andere HR 14 februari 1997, NJ 1997, 244) strekt de mededeling met ondubbelzinnig nakomingsvoorbehoud ertoe de schuldenaar (voldoende duidelijk) te waarschuwen dat hij er rekening mee moet houden dat hij ook na het verstrijken van de verjaringstermijn de beschikking houdt over zijn gegevens en bewijsmateriaal, opdat hij zich tegen een dan mogelijkerwijs nog door de schuldeiser ingestelde vordering behoorlijk kan verweren. De Hoge Raad voegt nu toe, dat niet vereist is dat de schuldeiser in zijn schriftelijke mededeling reeds nauwkeurig de vordering omschrijft waarvoor hij zich het recht op nakoming voorbehoudt, met aanwijzing van de correcte juridische grondslag daarvoor.

X is op basis van de Wet Sociale Werkvoorziening werkzaam bij Trio Bedrijven. Op 17 maart 2004 wordt hij op staande voet ontslagen. Bij brief van zijn advocaat van 16 september 2004 stelt X dat van een dringende reden geen sprake is geweest. X zegt in deze brief voorts de opzegging van de arbeidsverhouding te vernietigen wegens het ontbreken van toestemming als bedoeld in artikel 6 BBA en hij sommeert Trio het verschuldigde loon en vakantiegeld uit te betalen, waarbij hij zich het recht voorbehoudt om 'een en ander' in rechte te vorderen. Omdat X in WSW-verband werkzaam was, blijkt toestemming op grond van artikel 6 BBA in feite evenwel niet vereist te zijn geweest; de vorderingen die X bij inleidende dagvaarding d.d. 26 oktober 2004 instelt, strekken (dan ook) niet tot doorbetaling van loon, maar tot herstel van de dienstbetrekking en schadevergoeding uit hoofde van kennelijk onredelijk ontslag althans onregelmatig ontslag (artikelen 7: 677, 681 en 682 BW). Op het moment dat de dagvaarding wordt uitgebracht, is de krachtens artikel 7: 683 BW voor deze vorderingen geldende verjaringstermijn van zes maanden, indien de brief van 16 september 2004 wordt weggedacht, reeds verstreken.
Het Hof heeft X niet-ontvankelijk verklaard in zijn vorderingen, omdat het geen stuitende werking heeft toegekend aan de brief van 16 september 2004. Volgens het Hof viel in de brief niet te lezen dat X zich het recht voorbehield om vorderingen op grond van kennelijk onredelijk ontslag in te stellen, terwijl Trio onder de gegeven omstandigheden ook niet redelijkerwijs aan de brief de betekenis had moeten toekennen dat X zich ondubbelzinnig zijn recht op nakoming van de verbintenis tot schadevergoeding ex artikel 7: 681 voorbehield.
De Hoge Raad vernietigt het arrest van het Hof. Onder de door X gestelde omstandigheden moet Trio, aldus de Hoge Raad, hebben begrepen dat X bij zijn protest tegen het hem gegeven ontslag 'op een verkeerd juridisch spoor zat' en moet worden aangenomen dat de brief van 16 september 2004 voor Trio een voldoende duidelijke waarschuwing was dat X zich bij het hem gegeven ontslag niet neerlegde en daartegen zonodig in rechte zou opkomen. Het oordeel van het Hof getuigt van een onjuiste rechtsopvatting, voorzover het Hof ervan is uitgegaan dat de schriftelijke mededeling nauwkeurig de vordering waarvoor de ontslagen werknemer zich het recht op nakoming voorbehoudt moet omschrijven met aanwijzing van de correcte juridische grondslag daarvoor; voorzover het Hof niet van een onjuiste rechtsopvatting is uitgegaan, is zijn oordeel zonder nadere motivering onbegrijpelijk.

Bewijs(last) terhandstelling algemene voorwaarden – HR 11 juli 2008, NJ 2008, 416 (X/Atria Watermanagement)

Op grond van artikel 6:233 aanhef en onder b BW is een beding in algemene voorwaarden vernietigbaar indien degene die de algemene voorwaarden in een overeenkomst gebruikt (de 'gebruiker') aan zijn wederpartij niet een redelijke mogelijkheid heeft geboden om van de algemene voorwaarden kennis te nemen. In artikel 6:234 lid 1 is (in beginsel limitatief) bepaald op welke wijze de gebruiker aan zijn wederpartij de mogelijkheid kan bieden om van die voorwaarden kennis te nemen. Uitgangspunt daarbij is dat de gebruiker de algemene voorwaarden voor of bij het sluiten van de overeenkomst aan de wederpartij ter hand stelt; zie artikel 6:234 lid 1 sub a. Het onderhavige arrest gaat in op de vraag *wie* moet bewijzen dat de algemene voorwaarden al dan niet ter hand zijn gesteld en *hoe* dat bewijs geleverd kan worden.
Tussen A en B wordt een overeenkomst gesloten met betrekking tot de levering door B aan A van een machine waarmee bloembollen volgens een bepaald procédé kunnen worden gereinigd. Daartoe heeft B aan A een opdrachtbevestiging gezonden, waarin het volgende is opgenomen: '*Op al onze overeenkomsten zijn onze algemene verkoopvoorwaarden van toepassing. Bij ondertekening verklaart ondergetekende de algemene voorwaarden te hebben gelezen en akkoord te hebben bevonden'.* De opdrachtbevestiging van B wordt door A voor akkoord ondertekend. In de procedure die volgt, ontstaat onder meer discussie over de vraag of B zijn algemene voorwaarden daadwerkelijk aan A heeft verstrekt. A betwist dit laatste en beroept zich op artikel 6:233 aanhef en onder b jo. artikel 6:234 lid 1 onder a. Volgens A zijn de algemene voorwaarden van B ten tijde van het aangaan van de overeenkomst niet aan hem overhandigd, niet bij de offerte gevoegd en evenmin toegezonden, zodat A voorafgaand aan de ondertekening van de opdrachtbevestiging daarvan ook niet kennis heeft kunnen nemen.
Het Hof heeft het betoog van A verworpen en heeft daartoe overwogen dat de stellingen van A op dit

punt onvoldoende zijn gemotiveerd in het licht van de vermelding op de opdrachtbevestiging van B en de ondertekening daarvan door A. Het cassatieberoep van A tegen dit oordeel van het Hof slaagt niet.
De Hoge Raad beslist in de eerste plaats (impliciet) dat de bewijslast van het al dan niet ter hand stellen van algemene voorwaarden op B, de gebruiker, rust. Dit wijkt af van de hoofdregel van bewijslastverdeling die luidt dat de partij die zich beroept op de rechtsgevolgen van de door haar gestelde feiten, de bewijslast van die feiten draagt; in dit geval is het A, die zich beroept op de vernietigingsgrond ex artikel 6:234 lid 1 sub a zodat het volgens de hoofdregel van artikel 150 Rv aan A zou zijn om te bewijzen dat de algemene voorwaarden van B hem niet ter hand zijn gesteld. De door de Hoge Raad aangenomen afwijking van de hoofdregel lijkt alleszins redelijk. Immers, zou men van de wederpartij van de gebruiker verlangen dat zij aantoont dat de algemene voorwaarden van de gebruiker niet tijdig aan haar ter hand zijn gesteld, dan zou men de wederpartij opzadelen met het bewijs van een negatief feit, hetgeen zou betekenen dat de wederpartij per definitie in bewijsnood zou verkeren.
De Hoge Raad overweegt in de tweede plaats dat het Hof kennelijk van oordeel is geweest dat B het van hem verlangde bewijs heeft geleverd met de door A ondertekende verklaring. Volgens de Hoge Raad getuigt dit oordeel niet van een onjuiste rechtsopvatting, nu de door A ondertekende opdrachtbevestiging als een onderhandse akte heeft te gelden en een verklaring in die akte in beginsel voor waar moet worden aangenomen. Aldus sluit de Hoge Raad aan bij hetgeen hij heeft overwogen in het arrest HR 21 september 2007, NJ 2009, 50, waarin soortgelijke problematiek speelde. Overigens volgt de Hoge Raad A in zijn cassatieberoep wel op een iets ander punt. In appel heeft A uitdrukkelijk aangeboden tegenbewijs te leveren dat hij de algemene voorwaarden niet voor of bij het sluiten van de overeenkomst overhandigd heeft gekregen. Het Hof heeft A niet toegelaten tot dit tegenbewijs, terwijl het Hof - aldus de Hoge Raad - dit wel had moeten doen.

Mededelingsplicht versus onderzoeksplicht – HR 11 juli 2008, RvdW 2008, 729 (Gomes/Rental) en HR 14 november 2008, NJ 2008, 588 (Van Dalfsen/Gemeente Kampen)

Als vuistregel wordt aangenomen dat een mededelingsplicht prevaleert boven een onderzoeksplicht. Uit twee recente arresten van de Hoge Raad blijkt dat dit geen wet van Meden en Perzen is. Als uit de omstandigheden moet worden afgeleid dat de wederpartij voldoende informatie heeft om al dan niet te kiezen voor aanvullend onderzoek, kan de onderzoeksplicht prevaleren. Opvallend is, dat de Hoge Raad in de context van dwaling (in de eerste uitspraak) en in de context van toerekenbare tekortkoming door non-conforme levering (in de tweede uitspraak) soortgelijke overwegingen hanteert.
De eerste uitspraak betreft een beroep op dwaling. In 2002 sluit Gomes een huurkoopovereenkomst met Rental. Het gaat om een Opel Calibra uit 1991 met een kilometerstand van ongeveer 130.000 kilometer. De auto wordt afgeleverd door Carpartners, waarmee Rental samenwerkt. Nadat de huurkoopovereenkomst is gesloten, blijkt onder meer dat de kilometerstand in 1995 ook 130.000 kilometer was geweest, maar in 1997 was teruggebracht naar ongeveer 90.000 kilometer. Gomes doet een beroep op dwaling en vernietigt de overeenkomst met Rental.
Het Hof heeft geoordeeld dat Rental aan haar mededelingsplicht over de bestaande twijfel omtrent de juistheid van de kilometerstand heeft voldaan doordat: (i) in de overeenkomst tussen Gomes en Carpartners staat vermeld ‘km std: onlogisch’, (ii) in de voorwaarden behorende bij de overeenkomst tussen Carpartners en Gomes staat dat Carpartners niet instaat voor de kilometerstand, en (iii) in de voorwaarden behorende bij de overeenkomst tussen Rental en Gomes staat dat de feitelijke kilometerstand wordt geaccepteerd omdat Rental afhankelijk is van mededelingen van de vorige eigenaar. Onder deze omstandigheden had Gomes naar het oordeel van het Hof moeten begrijpen dat vraagtekens gezet konden worden bij de kilometerstand, zodat het op de weg van Gomes had gelegen om voor de aankoop van de auto nader onderzoek te doen. Het Hof heeft het beroep op dwaling afgewezen.
De Hoge Raad overweegt dat ook een professionele autoverkoper in beginsel, mits hij de bestaande twijfel omtrent de juistheid van de

kilometerstand met voldoende duidelijkheid aan de koper mededeelt, met een dergelijke mededeling kan volstaan en aan de koper kan overlaten of deze daaromtrent nader onderzoek wenst te laten doen. De Hoge Raad is echter van oordeel dat voorgedrukte dan wel in algemene voorwaarden opgenomen vermeldingen op zichzelf onvoldoende zijn om een koper met de vereiste duidelijkheid mede te delen dat twijfel bestaat omtrent de juistheid van de kilometerstand. Om die reden wordt het arrest van het Hof vernietigd.
De tweede uitspraak staat in het teken van non-conformiteit. Van Dalfsen koopt van de gemeente een pand uit 1500. Van Dalfsen wil het pand verbouwen om als restaurant dienst te doen, en wenst op de eerste verdieping een feestzaal te realiseren. Mede door een bouwvergunningsaanvraag die voor het sluiten van de koopovereenkomst is ingediend, is de gemeente van die plannen op de hoogte. De bestaande belastbaarheid van de vloer laat gebruik als feestzaal echter niet toe. Van Dalfsen doet een beroep op toerekenbare tekortkoming wegens non-conformiteit.
Het Hof heeft overwogen dat artikel 7:17 lid 2 BW als uitgangspunt neemt dat de koper mag verwachten dat de zaak de eigenschappen bezit die voor een normaal gebruik van de zaak nodig zijn en waarvan hij de aanwezigheid niet behoefde te betwijfelen alsmede de eigenschappen die nodig zijn voor een bij de overeenkomst voorzien bijzonder gebruik. Het Hof oordeelt dat de ontoereikende belastbaarheid van de vloer voor eigen rekening van Van Dalfsen moet blijven omdat uit diverse omstandigheden bleek dat aan Van Dalfsen en aan een door hem ingeschakelde deskundige bekend was dat er mogelijk een probleem met de belastbaarheid van de vloer was. Hoewel de gemeente wordt verweten dat zij een eerdere sterkteberekening niet had opgevraagd en niet aan Van Dalfsen had gegeven, staat dit er in het licht van de wel aan Van Dalfsen verstrekte informatie en hetgeen aan hem reeds bekend was, niet aan in de weg dat de gemeente zich erop mocht beroepen dat Van Dalfsen zelf enig verder onderzoek had behoren te doen.
De Hoge Raad overweegt op grond van eerdere rechtspraak dat in het algemeen aan een koper, ook een onvoorzichtige koper, niet zal kunnen worden tegengeworpen dat hij onvoldoende onderzoek heeft gedaan naar de eigenschappen van het gekochte, wanneer de verkoper dienaangaande naar verkeersopvattingen een mededelingsplicht heeft maar heeft nagelaten de koper op de hoogte te stellen van bij de verkoper bekende feitelijke gegevens die relevant zijn voor de beantwoording van de vraag welke eigenschappen de koper met het oog op de beoogde bestemming van het gekochte mocht verwachten. Het Hof heeft dit uitgangspunt naar het oordeel van de Hoge Raad niet miskend, maar een uitzondering aanvaard op grond van de bijzondere omstandigheden van het geval. De Hoge Raad laat het oordeel van het Hof in stand.

Kosten van huishoudelijke hulp bij overlijden en bij letsel – HR 11 juli 2008, RvdW 2008, 724 (Bakkum/Achmea) en HR 5 december 2008, JOL 2008, 904 (Stichting Ziekenhuis Rijnstate/X)
In het arrest van 11 juli 2008 gaat het om de schade van de kinderen van een moeder die is overleden door een verkeersongeval waarvoor een ander aansprakelijk is. De moeder laat, behalve de twee kinderen van 4 respectievelijk 7 jaar, ook de vader achter. De moeder had een baan voor 20 uur per week. De vader is ruim twee jaar na het ongeval hertrouwd. De nieuwe echtgenote van de vader heeft geen eigen inkomen.
De kinderen, vertegenwoordigd door hun vader, vorderen schadevergoeding wegens het derven van levensonderhoud van (de WAM-verzekeraar van) de aansprakelijke partij. In cassatie gaat het nog uitsluitend om de kosten van huishoudelijke hulp (artikel 6:108 lid 1, aanhef en onder d BW). Het Hof heeft deze vordering afgewezen op de grond dat feitelijk geen kosten voor huishoudelijke hulp zijn gemaakt.
De Hoge Raad vernietigt de beslissing van het Hof. Hij overweegt dat bij het vaststellen van deze schadevergoeding in een aantal opzichten van de concrete omstandigheden dient te worden geabstraheerd. Bepalend is of de overleden ouder bijdroeg in het levensonderhoud van de kinderen door het doen van de gemeenschappelijke huishouding. Niet bepalend is of na het overlijden daadwerkelijk kosten voor huishoudelijke hulp worden gemaakt. Ook is niet bepalend of de overblijvende ouder hertrouwt of gaat samenleven. Het Hof had moeten onderzoeken, en het Hof waarnaar de zaak wordt verwezen zal alsnog moeten onderzoeken, of en in hoeverre de kinderen tot aan hun meerderjarigheid

redelijkerwijs behoefte hebben aan vervangende hulp voor bepaalde huishoudelijke taken, naast hetgeen redelijkerwijs van de vader aan extra inspanningen kan worden gevergd.
De Hoge Raad wijst erop dat een meer abstracte benadering het voor partijen gemakkelijker maakt om spoedig na het ongeval een passende vergoeding vast te stellen, omdat ontwikkelingen na het ongeval (zoals bijvoorbeeld hertrouwen van de andere ouder) bij de vaststelling niet zullen meewegen.
In het arrest van 5 december 2008 gaat het eveneens om vergoeding van kosten van huishoudelijke hulp, maar dan in het geval van letsel. De oorspronkelijke eiseres heeft lichamelijk letsel opgelopen door een medische fout. Hierdoor is zij niet in staat tot het verrichten van huishoudelijke taken. Zij vordert van het ziekenhuis onder meer vergoeding van kosten van huishoudelijke hulp.
Het Hof heeft de vordering toegewezen, voor zover het inschakelen van professionele hulp bij de desbetreffende werkzaamheden normaal en gebruikelijk is. Het Hof heeft niet bepalend geacht, of daadwerkelijk huishoudelijke hulp is ingeschakeld.
De Hoge Raad verwerpt het hiertegen gerichte cassatieberoep. Hij stelt daarbij voorop dat schadevergoeding in beginsel concreet moet worden berekend. Daarop bestaan evenwel op praktische gronden als ook om redenen van billijkheid uitzonderingen. De Hoge Raad herhaalt de door het Hof genoemde beperking dat het inschakelen van professionele hulp bij de desbetreffende werkzaamheden, gelet op de situatie waarin het slachtoffer verkeert, *normaal en gebruikelijk* moet zijn. Deze beperking wordt in het arrest van 11 juli 2008 niet expliciet genoemd, maar ligt wellicht besloten in de eis dat de kinderen *redelijkerwijs* behoefte hebben aan vervangende hulp voor bepaalde huishoudelijke taken.

Verrijking door besparing? – HR 5 september 2008, NJ 2008, 481 (X/Y)

Als gevolg van door de man gedane uitgaven bij de verbouwing van een pand toebehorende aan de vrouw met wie hij een affectieve relatie had, heeft de vrouw zich die uitgaven bespaard. Door de verbouwing is het pand niet in waarde gestegen. Kan de man nu schadevergoeding van de vrouw vorderen uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking? Artikel 6:212 lid 1 BW bepaalt als hoofdregel dat hij die ongerechtvaardigd is verrijkt ten koste van een ander, verplicht is diens schade te vergoeden tot het bedrag van zijn verrijking, voor zover dit redelijk is.
In dit geval heeft het Hof geoordeeld dat aan de man geen vergoeding toekomt voor de verarming aan zijn zijde: deze zou hem slechts toekomen indien het pand door die verbouwing in waarde zou zijn gestegen.
De relevantie van het criterium van waardestijging bij de beantwoording van de vraag of er sprake kan zijn van ‘verrijking’ in de zin van artikel 6:212 lid 1 was ter sprake gekomen in de uitspraak van de Hoge Raad van 30 september 2005, NJ 2007, 154 / RvdW 2005, 106 (zie ook Nieuwsbrief 2006/01). In dat geval bevestigde de Hoge Raad dat een hogere marktwaarde als gevolg van aangebrachte verbeteringen een omstandigheid kan zijn op grond waarvan een vordering uit hoofde van ongerechtvaardigde verrijking kan worden toegewezen. Uit de onderhavige uitspraak blijkt dat dit slechts één van de relevante omstandigheden is. De Hoge Raad vernietigt het arrest van het Hof aangevende dat van ongerechtvaardigde verrijking van de vrouw ook sprake kan zijn als de door de man gedane uitgaven weliswaar niet tot objectieve waardestijging van het pand hebben geleid, maar wel tot besparing van kosten door de vrouw.

Beroep op ontbindende voorwaarde – HR 24 oktober 2008, NJ 2008, 558 (X/Benthuizen Vastgoed II)

Het feit dat een ontbindende voorwaarde in een overeenkomst tussen partijen is opgenomen in het belang van één van die partijen, betekent niet dat alleen die partij met succes een beroep op die voorwaarde kan doen. Tenzij de overeenkomst aldus moet worden uitgelegd, dat alleen de partij in wiens belang de voorwaarde is opgenomen, zich op de vervulling ervan mag beroepen, zal een beroep op die voorwaarde door de wederpartij niet snel ontoelaatbaar zijn.
X verkoopt bij schriftelijke koopovereenkomst d.d. 4 februari 1993 aan Benthuizen Vastgoed II twee percelen weiland voor een prijs van (afgerond) EUR 185.000. In de overeenkomst is de ontbindende voorwaarde opgenomen dat de percelen niet de bestemming woningbouw zullen krijgen. Duidelijk is dat deze bepaling (ten tijde van het sluiten van de overeenkomst) in het belang van

Benthuizen was; ten tijde van het sluiten van de overeenkomst was niet duidelijk dat ook de wederpartij belang bij deze bepaling zou kunnen hebben. De percelen krijgen niet de bestemming woningbouw, zodat de ontbindende voorwaarde op zichzelf vervuld is. Niet Benthuizen als koper, maar X als verkoper beroept zich op de ontbindende voorwaarde. Benthuizen vordert een verklaring voor recht dat X geen recht op ontbinding van de koopovereenkomst heeft, met andere woorden: dat het X niet vrij stond zich op de ontbindende voorwaarde te beroepen.
Het Hof heeft de vordering van Benthuizen toegewezen. Daarbij heeft het Hof uitdrukkelijk in het midden gelaten of de overeenkomst zó dient te worden uitgelegd dat alleen aan Benthuizen een beroep op de ontbindende voorwaarde toekomt; het Hof heeft namelijk geoordeeld dat ‘in elk geval’ het beroep van X op de ontbindende voorwaarde onder de door het Hof genoemde omstandigheden van het onderhavige, concrete geval, naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar was (artikel 6: 248, lid 2). Hiertoe behoorden enige omstandigheden die erop wezen dat beide partijen er bij het sluiten van de overeenkomst vanuit gingen dat de ontbindende voorwaarde in het belang van Benthuizen was opgenomen.
De Hoge Raad vernietigt het arrest van het Hof. Volgens de Hoge Raad geldt de regel dat in het algemeen ook de wederpartij van degene in wiens belang een ontbindende voorwaarde in een overeenkomst is opgenomen, zich op vervulling daarvan kan beroepen. Weliswaar is ook die regel niet van toepassing voorzover dit in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn, maar de door het Hof in dit geval in aanmerking genomen omstandigheden acht de Hoge Raad van onvoldoende gewicht ‘voor de verregaande conclusie dat de door [X] beoogde toepassing van de ontbindende voorwaarde naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is’.
De uitspraak van de Hoge Raad ligt in het verlengde van zijn eerdere uitspraken HR 10 maart 1967, NJ 1967, 194 en HR 12 november 2004, NJ 2005, 500, waarin de Hoge Raad, in verband met een opschortende voorwaarde, heeft geoordeeld dat - tenzij anders is overeengekomen - degene in wiens belang de voorwaarde is opgenomen, niet bevoegd is om door een eenzijdige wilsverklaring de voorwaardelijke verbintenissen om te zetten in onvoorwaardelijke verbintenissen. Daarin ligt besloten dat ook bij een opschortende voorwaarde de wederpartij in beginsel de bevoegdheid heeft zich op het (niet-)vervuld zijn van de voorwaarde te beroepen; (ook) de wederpartij mag erop rekenen dat de uit de overeenkomst voortvloeiende verbintenissen hun werking niet zullen hebben zonder dat de voorwaarde is vervuld.
De uitspraak van de Hoge Raad laat onverlet dat partijen kunnen afspreken dat slechts één van hen een beroep op een bepaalde voorwaarde kan doen. Dit dient dan wel zó duidelijk te geschieden, dat over de uitleg van de overeenkomst geen misverstand kan bestaan. Opnieuw blijkt dat een beroep op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid (artikel 6: 248, lid 2) slechts bij uitzondering slaagt.

Contact

Voor vragen over of naar aanleiding van deze nieuwsbrief kunt u contact opnemen met:

Maarten Schenck
T +31 88 888 1262
M +31 6 2887 7675
E maarten.schenck@debrauw.com

Rob Polak
T +31 88 888 1256
M +31 6 5428 3664
E rob.polak@debrauw.com

Daan Beenders
T +31 88 888 1221
M +31 6 5333 1147
E daniel.beenders@debrauw.com

Dennis Horeman
T +31 88 888 1241
M +31 6 5326 8448
E dennis.horeman@debrauw.com

Amsterdam
Tripolis
Burgerweeshuispad 301
Postbus 75084
1070 AB Amsterdam
T +31 88 888 1888
F +31 88 888 1889

Londen
5th Floor, East Wing
10 King William Street
Londen EC4N 7TW
Verenigd Koninkrijk
T +44 20 7337 3510
F +44 20 7337 3520

New York
650 Fifth Avenue, 4th floor
New York, NY 10019-6108
Verenigde Staten
T +1 212 259 4100
F +1 212 259 4111

www.debrauw.com